

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kolozsvár, 1888-1948/1990.3.(63.) évfolyam, 4-5-6. szám, 1992. április-június.

Ára 20 lej.

AZ ÉLET BOLYGÓJA

19 Zsolt 1-11

A Biblia sokat és sok helyen ír arról, hogy Isten teremtett világa milyen szép, milyen csodálatos. Ebben a vonatkozásban szinte felülmúlhatatlan a Zsoltárok könyve. Ezért is olvasom, tanulmányozom a Zsoltárok könyvét, mert mindig találok benne egy-egy hasonlatában valami újat, szépet, lírait. Otthoni gyülekezetemnek sokszor ajánltam már figyelmébe a Zsoltárok könyvének olvasását; s mivel most a kolozsvári hívek egy részével van alkalom találkozni, nem mulasztatom el azt, hogy nektek is, kedves Testvéreim, figyelmetekbe ne ajánlanám a Bibliának ezt az értékes könyvét. Ha időd van, ha lefekszel és nem tudsz elaludni, ha megébredsz és egyből nem akarsz kikelni az ágyadból, legyen mindig ez a könyv téled kamuyújtásnyi távolságra, s olvasd a Könyvek Könyvét, a Szentírást („Az emberiség házipatikáját”, ahogy Goethe nevezte a Bibliát) lelked gyönyörűségére.

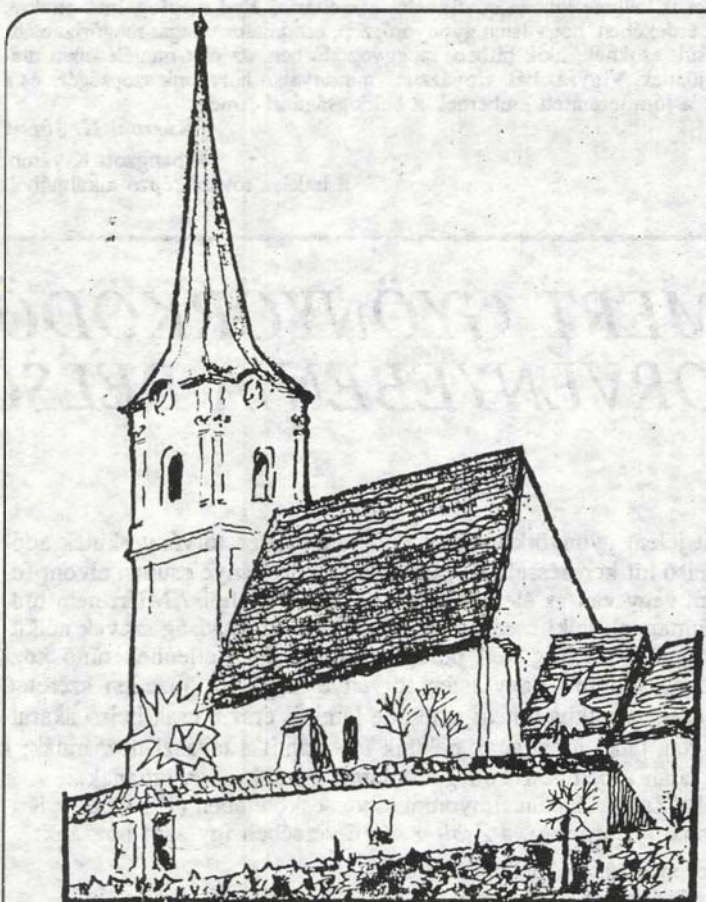
A Zsoltárok könyvének egy olyan leírását, mint amelyet én is ma előttem felolvastam, a zsoltárról igyekeznek a lehető legtömörebben összegezni, sűríteni. Ha tovább olvastam volna a szöveget, a soronkövetkező verseket, e felvasott résznek egy mondatban sűrített tartalmával találkozunk volna: „Nálad van az élet forrása, a Te világosságod által nyerünk világosságot.”

Egy másik helyen a zsoltárról tömörségre törekvően a következőképpen fogalmaz: „Csak a bolond mondja magában, hogy nincs Isten.” Ez töprengésének, Isten létezéséről vallott felfogásának összefoglalása. Mennyire igaz ez a kijelentés! Hiszen annak számára, akinek nem elég bizonyosság az a csodálatos világ Isten létezéséhez, azt én sem nevezném épelméjűnek.

Aki egy kicsit is belemegy a világmindenség keletkezésének, létezésének és fennállásának a kérdéseibe, annak előbb vagy utóbb rá kell jönnie arra, hogy Isten VAN!

A baj viszont ott kezdődik, hogy a hívő emberek egy része, sőt, a hitetlenek nagy táborában is arra törekszik, hogy tapasztalati úton érje tetten Istent valahol a világban. Igenám, de az ilyenekkel az a baj, hogy akik Istent így akarják megtapasztalni, azoknak ez soha nem fog sikerülni. Miért? Mert Isten nem úgy van a világban, mint ahogyan egy égitest, csillag, kő, fű, fa, virág vagy én vagyok a világon. Isten nem egy része, egy darabja ennek a világnak. Isten nem az én tudatomban van, hanem megfordítva: ez a világ a maga létezésével, fennállásával, törvényszerűségével van Istenben. Milyen szépen mondja ezzel kapcsolatban Pál apostol: „Istenben élünk, mozgunk és vagyunk.”

Ezeknek előre bocsájta után, textusunkra vonatkozóan, azon elmélkedve, hadd mondjak el a következőkben egy személyes élményt. Manchester városában egy alkalommal egy jól sikerült fényképiállítás tekintetem meg. Nagyon szép, színes és fekete-fehér képeket szemlélve, azon kaptam magam, hogy elemezni kezdtem: vajon, ha tőlem függne, melyik képnek ítelném oda az első díjat? Aztán alapos mérlegelés után végül is döntöttem. Személyes voksomat arra a felvételre adtam, amelyet az amerikai űrhajósok készítettek bolygónkról, a Hold távolságából. Mivel ez a kép annyira megtetszett, nyomban elhatároztam, hogy ennek egy földgömb formájában kiabrázolt mását megveszem magamnak. Ha már nem kerülhetek abba a helyzetbe, hogy személyesen láthassam bolygónkat a világűrben, hadd tekintsek néha rá ily módon. Rálátási élményemet veletek is megosztom, kedves Testvéreim! Íme, a lenyűgöző, csodálatos látvány! A világűrben szemlélve megálapítható róla: kell legyen, elképzelhetetlen, hogy ne legyen élet ezen a csodálatos szép bolygón, amelyen a sárgák-barnák-zöldek keveredése a szárazföldet, a kék szín pedig az azt körülölelő tengereket és óceánokat ábrázolja. Ha most azt feltételezzük, hogy valaki olyan szemlélne ezt a látványt, aki nem tudná biztosan azt, hogy van-e élet a földön, nyomban megfogalmazná: Boldogok lehetnek azok, akiknek birtokában van, akik magukénak tudhatják e bolygót!

A homoródkarácsonyfalvi unitárius templom, épült a XIII. században

Id. Biró Gábor grafikája

S itt állunk meg egy pillanatra, s gondolkozzunk el azon, hogy annak ellenére, hogy „az egek beszélnek Isten dicsőségét, kezeinek munkáját hirdeti az égboltozat”, igaz-e az, hogy mi, a Föld lakói boldogok vagyunk? S ahelyett, hogy e kérdésre hosszas elméleti fejtegetésben adnám meg a választ, engedjétek, hogy egypár dolgot elmondjak bolygónkról.

Először is azt, hogy - sajnos - mennyire megosztott. Mert megoszlik e bolygó északi és déli féltekére. Ez a megosztás azonban nemcsak földrajzi. Az emberiséget méltánytalanul két csoportra osztja: míg Északon van a kultúra, a civilizáció, jólét és a kiegyensúlyozott emberi élet, addig Délen mindezen az ellentéte tapasztalható: éhínség, nyomor, kiszolgáltatottság. De ez a bolygó, sajnos, nemcsak északi és déli féltekére osztott, hanem megoszlik még keleti és nyugati tömbökre is. S míg a nyugati tömb sokmindenben hasonlóságot mutat az északi résszel, addig a keleti a déli félteke nyomorúságával szembesül és küzdöködik. Továbbmenően - az ember nem éppen édenkereti boldogságának szemléltetésére - megnevezek egypár földrajzi helyet is: Latin-Amerika, Afrika, India, Közel-Kelet, Kelet-Európa, Jugoszlávia... S ennek hallatán, gondolom, osztod véleményed az enyémmel, hogy, sajnos, emberi életünk boldogsága nem lehet minden szempontból felhőtlen. Milyen kár, hogy a legtöbb esetben csak kívülről szemlélve szép Isten jónak terem

(Folytatása a 2. oldalon)

Az élet bolygója

(Folytatás az 1. oldalról)

tett világa! Pedig annak megőrzése és boldogságának kiteljesítése ránk bízott. Csak, sajnos, az ember kezén a lehetőségek aránya is sokszor sárrá változik. Amire itt akár konkrétan is utalhatok az, hogy 1989-ig hívó emberek többsége évtizedekig arra kényszerült, hogy büjkálva éljen, maszkkal rejtse el hitét, meggyőződését, palástolja önmaga előtt is igazi önmagát, egyháza iránti érzéseit. Most pedig, amikor mindez véglegesen a múlté lehetne, akkor - tisztelet a kivételnek -, de a legjobb szándékú emberek is ellenfelekké válnak, ellenfeleivé a *lelkésznek*, akire mostanában azért haragusznak, mert - állítólag - nem méltányosan osztotta el a segélycsomagokat, és a köztudatba is az ment át, hogy ő az oka sok helyen a százszázalékosra emelt egyházfenntartásnak. Amiért nemcsak a lelkésznek, de az *egyháznak* is sokan az ellenségei lesznek. És itt még nem ér véget az ellenségeskedés. Ellenségei az emberek *egymásnak* is, mert az anyagi kapzsiság sok igaznak hitt barátságot tett tönkre. Az azonnali meggazdagodás reményében, a kft nélkül maradt barát szívből irigyli azt, akinek már kft-je van, és sok esetben jól kitapintható elmentét feszül a különböző társadalmi rétegek között.

Pedig mindennek nem így kellene történnie. Isten teremtő tervei világosan utalnak erre, a zsoltáriró megfogalmazásában: „Az Úr törvénye tökéletes, felüdíti a lelket. Az Úr intó szava határozott, bölcsé teszi az együgyűt. Az Úrnak rendelkezései helyesek, megörvendeztetik a szívet. Az Úr parancsolata világos, ragyogóvá teszi a szemet. Az Úr félelme tiszta, megmarad örökké“.

Ezért is kellene jobban odafigyelni a zsoltáriró által megfogalmazottakra, annak érdekében, hogy Isten gyönyörű, csodálatos világát megőrizve, átadhassuk azoknak, akik hitben, meggyőződésben, az élet megélésében utánunk jönnek. Vigyázz hát, vigyázzunk mindnyájan bolygónk szépségére és a jónak, a jóra teremtett embernek a boldogságára! Ámen.

Kászoni K. József
Elhangzott K-váron,
a lelkész továbbképző alkalmából.

Molnos Lajos

Történelmi közjáték

...és a bölcs honatyák
felelősségük teljes tudatában
s figyelembe véve minden
vigyelembe veendő tényezőit
megszavazták kézfelemeléssel
egyhangúlag:
márpedig indiánok és négerék
nem is léteztek soha! -

...de hát akkor - értetlenkedett
később egy zöldfülű s még egészen
friss honatyá ki nyilván
még nem volt olyan bölcs mint
a többi bölcs honatyá - de hát ez
akkor azt jelenti
hogy mindannyian fehérek vagyunk!
nyilvánvaló - bölöngattak a bölcs
és szigorú arcú jószágos honatyák -
ez azt jelenti mind fehérek vagyunk
kivéve persze a négeréket s az india-
nokat!...

1985. október 14.

„MERT GYÖNYÖRKÖDÖM AZ ISTEN TÖRVÉNYÉBEN A BELSŐ EMBER SZERINT“

(Róm. 7, 22)

Mit jelent gyönyörködni, és egyáltalán: Isten törvénye kinek adózik belső hit-kereséssel? Egyáltalán: Isten törvénye csupán elvont fogalom, vagy van az életben szemmel látható jele is? Miért nem tudjuk önmagunk lelki csendjében megtalálni az imádság szavak nélküli hatalmát? Meddig kell bólogatnunk az érthetetlennek tűnő közhely-igazságokra? Vagy Isten törvénye maga az önzetlen szeretet, amit csak szavakba önteni lehet, de látni és érezni csak belső akarat-tal? Igen, talán mondanak nekünk is valamit a tavaszi hozsánák; s igen, talán a betűbe fűzött gondolatok nekünk is világítanak...

Balla Zsófia A páncél nyomai c. verseskötetében (1991-ben a Kriterionnál jelent meg), a *Zsoltár* című versében így szól hozzánk:

„Nincsen más, aki helyettesek élhet,
hallgassátok egymás szavait.
Ne taszítsd el azt, kinek gyenge a karja
s azt, ki átölelne.
Együtt kell a pecsétet hordani
homlokon, a szíven, a szájon.
Erősebb mindennél a szövetség,
halálnál erősebb a virág.
Ó, drága népem, ne feledd a Várat.
Ne feledd, hol az erősség.“

S mi? Gyönyörködünk - keresve a belső embert, kutatva önmagunkban is a megelégedettség jézusi arcát. Még nem nőttünk fel ahhoz, hogy a tavasznak is örvideni tudnánk tiszta szívből, már sokszor önkéntlenül is elfelejtjük a tavaszt.

S mi? Gerendákat kutattunk egymás szemében, s megvakulunk a szemünket sértő szálkáktól.

S mi! Hordjuk a pecsétet, és őrizzük a Várat, és mindennapi kenyérszelésünkbe zárjuk gondolatainkat, és kapkodjuk a fejünket a zsvajbuborékok elsuhanó, megkésett türelmetlenségei elől. De vagyunk, és ha lennünk adatott, létezve akarunk élni. Szokásainkat ráhúzzuk egy hagyomány-fosztó kaptafára és ... nem mondhatnánk, hogy

félünk a munkától, de belső és külső remeteséget vállalunk a magány-nyal, hogy ne csalódhassunk a készenkapott vagy a felfedezettnek vélt búzazengés légszomjától, s közben becézük harang-kongásainkat. Minket szólít meg Isten: Gyönyörködjétek abban, aminek örvideni lehet, és a belső ember szerint igazítsátok lépteiteket a szabadságra.

A reggeli napkezdés lehetőségeivel, a kitartásra árbócolódó „még-azértis“, a szelíd elszántság szívtepő komolyságával és alázatos magunkmutogatással, de élet-áhitattal megbogozva zsebkendőkben a perselypénzt és a hitet, mi mégis vállalhatjuk azt, hogy vagyunk, s ez már kötelezettség Isten iránt.

Belső ember-arcunkra ráakódik a külső ember poros-arc-fedte kényelme, közönye, kívánságokat nyíflzó gyarló bántalma. Ne legyünk Isten nélkül önmagunkban, s akkor nem zúzza szét hitünket a jelen sóhaja. Mert ma is lehet, és ma is kell, mert érdemes gyönyörködni Isten törvényében. Belső ember szerint. Szavainkat örvendező hálaadásra neveljük, hogy felmelegíthessen minket is a szeretet. Milyen fájdalmas az önemésztő tisztaság kíváncsi gyötrelméről lehúzni a lemondások leplét! Milyen nehéz megőrizni a békét kisíklott önmagunk, üres gondolataink alázat-parancs-szavaiban! Nem győzhetjük hovatartozásunk gyökereit mélyre eresztetni, ha nem találjuk a megtartó és tápláló talajt.

De addig, míg Isten megszólít s míg a szeretet tanít megmintázni egymás arcáról a felebarátot, addig gyönyörködésünk az Ő törvényében nem hiábavalóság-érzés, nem földelhetjük el gondolatainkat a csend tartományába. Igen, örvendezünk; igen, bensőnkét átjárja a gyönyörködés isteni ajándéka, ha oda tudunk figyelni a szépre, a belső ember hangjaira.

Aki úgy érzi, hogy jeltelenül koppannak ezek a szavak az értelmére, mondjon el egy őszinte imádságot.

Sándor Szilárd
III. é. teol. hallg.

A TEMPLOMÉRT ÉS AZ ISKOLÁÉRT

A romániai magyar egyházak Püspöki Tanácsának Nyilatkozata

ROMÁNIA Elnökéhez, Miniszterelnökéhez
és Parlamentjéhez

A romániai egyházakhoz,

A Vatikánhoz, az egyházak Világtanácsához,

az Európai Egyházak Konferenciájához,

a Református Világszövetséghez,

a Lutheránus Világszövetséghez,

az Unitárius Világszövetséghez (IARF)

Az Európai Biztonsági és Együttműködési

Értekezlethez

Az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez

Az Európa Tanácshoz és Európa Közösséghez

Az EBEÉ-országok bukaresti követségeihez

A Romániai Magyar Keresztyén Egyházak Elöljáróinak Állandó Értekezlete a mai napon Nagyváradon ülésezett.

Összejövetelünk legfőbb napirendi pontja azon elfogadásra előkészített tanügyi törvénytervezet megvitatása, mely centralista, antidemokratikus és alkotmányellenes jellegével és előírásával erősen visszaveti a román oktatásügyet, másfelől kisebbség- és egyházellenes tendenciája súlyos sérelmet jelent egyházaink népe, a magyar nemzetiség ellen.

Jogsérelmeink azonban nem merülnek ki az oktatás területén. Az utóbbi időben megszorodtak az egyházainkat és magyarságunkat ért visszaélések, törvénytelenések és bűncselekmények, melyeknek nyilvánvaló célja nyomást gyakorolni a kisebbségekre, és mesterséges feszültségkeltéssel elterelni az egyre elégedetlenebb román tömegek figyelmét az elhibázott posztkommunista politika által előidézett válságos társadalmi helyzetről.

Március 19-én, a véres marosvásárhelyi pogrom második évfordulójának napján a Kolozs megyei állami hatóságok indokolatlan, szabályellenes és megalázó, etnikai-vallási célzatú házkutatásoknak vetették alá a tordaszentlászlói és magyarlétai református gyülekezetek parókiáit és templomait, illetve egyházi és polgári vezetőit.

Ugyanebben az időszakban a szatmárnémeti központi református templomot és a római katolikus püspöki palotát több rendben ismeretlen gyújtogatók és garázdálkodók rongáltak meg.

Legutóbb a belényesi RMDSZ-székház (Bihar megye) egyik al-

kalmazottját érte brutális terror-támadás, a szervezet vezetőit pedig halálos fenyegetés.

A februári helyhatósági választások nyomán hatalomra került kolozsvári és nagybányai szélsőséges nacionalista polgármesterek alkotmány- és törvényellenes módon betiltották a kétnyelvű egyházi, kereskedelmi és intézményjelző táblákat, valamint a magyar nyelvű kulturális hirdetményeket, jelentékeny pénzbüntetéssel sújtva azokat, akik nem alkalmazkodnak. Ezzel párhuzamosan gyülekezési korlátozásokat vezettek be a kisebbségi vonatkozású és demokratikus rendezvények ellen.

Temesváron - állami segédlettel - egy fasiszta háttérű kiadválalat sajtótította ki a volt Magyar Házat; Nagyváradon hatósági kezdeményezésre nacionalista-kommunista bírói kollektíva fosztotta meg a református püspökséget saját székházától. Kolozsváron saját üzlethelyiségeik rendelkezési jogának gyakorlásában akadályozza a polgármester a magyar, illetve egyházi intézményeket, például az unitárius püspökséget. A példák még szaporíthatók.

A Római Katolikus Egyház is a lehető legsúlyosabb bűncselekményekkel egészítheti ki a sort.

1990. március 25-én a bélbóri katolikus kápolnát ismeretlen tettesek felgyújtották és porig égették. Zabolán a zabolai templom szintén gyújtogatás tárgya volt, és mint általában, a tetteseket szintén nem azonosították a hatóságok.

Pál Sándor gyergyóhodosi papot Karácsony napján, szolgálatból hazatérőben helybéli románok súlyosan megverték és halálosan megfenyegették.

Mindezen cselekmények jobbra a „hallgatólagos“ központi támogatással végzett országos méretű nacionalista uszító hadjárat következményei, melyben élen jár a nemzeti televízió.

Egyházaink felemelik szavukat a bemutatott jogtipró gyakorlat és a felsorolt súlyos visszaélések ellen, és azzal a kéréssel fordulnak az illetékes országos hatóságokhoz, a bel- és külföldi közvéleményhez, pártokhoz, szervezetekhez, egyházakhoz és fórumokhoz, hogy nyújtsanak hitbeli, erkölcsi és politikai támogatást az etnikai és politikai jellegű sérelmek kiküszöbölésére, a romániai magyar népközösség és egyházai védelmében.

Tanácskozásunk színhelye a Mareşal Antonescu utca. Közismert, hogy Ion Antonescu diktátor a második világháború kezdetén zsidók százazreit küldte a halálba, a magyarok és cigányok üldözése fűződik nevéhez.

Megragadjuk az alkalmat, hogy tiltakozzunk a nagyváradi Antonescu-utca elnevezése, a diktátor felmagasztalása ellen, oly időkből, amikor a román parlamentben nyíltan elhangzott nemrég az az indítvány, hogy a magyarok deportálására internálótáborokat szükséges nyitni.

Nagyvárad, 1992. június 11.

I M A

A mélységből kiáltok Hozzád,
Halgass meg, Uram:

Taníts meg, hogyan kell könnyezni
a meg nem érdemelt örömeim,
és örülni a megérdemelt könnyeknek.

Adj, erőt, hogy kevélységem csillagát behomályosítsam,
s az alázatosság színtelenségét okosan csillogtassam.

Taníts meg, hogyan kell a gyengékhez lehajolni,
s a féktelen erővel szemben egyenesen állni.

Adj erőt, hogy fölényesen legyőzzem a testet,
s alázatosan maradjak meg a léleknek.

Taníts szelíd szóra, ha bántások érnek,
s hideg mosolyra, ha joggal dicsérnek.

Adj erőt napközben, hogy el ne fáradjak,
s fáradtságot estére, hogy rögtön elaludjak.

Taníts meg lendülni, hogyha rátaláltam,
S hirtelen megállni, ha utat hibáztam.

Ne add meg mindig, amit nagyon kérek,
taníts bátor lenni, mikor nagyon félek.

Engedd a világot megvetve szeretni,
csak magadat ne hagyj sohasem elfeledni.

Ez a kiáltásom ez maradjon végleg:
De ha másként szólnék - nagyon szépen kérek -,
ne neheztelj rám, míg elfordítod orcád,
hiszen a mélységből kiáltok fel Hozzád.

Brassai-hét a kollégiumban - 1992

1970 óta a kolozsvári Brassai Sámuel Líceum, volt Unitárius Kollégium falai közt eseményszámba megy az évente május utolsó hetében sorra kerülő Brassai-hét. Kitárkozás és seregszemle ez, amikor a száz tanár és közel kétezer diák a közösség elé tárja a szorosán vett tanórákon kívüli tevékenysége eredményeit. Egyben ez a hét ad alkalmat az iskola múltjának, hagyományainak ápolására, tudatosítására és a Brassai-kultusz ébrentartására. Bár a rendezvény nyitott - az öregdiákok, nyugalmazott tanárok, az Unitárius egyház képviselői is szívesen látottak volnának - csak ritkán üdvözölhetünk vendégeket a hét folyamán.

Az 1992. május 25-30. közötti Brassai-hét kiegyensúlyozottabb, jobban átgondolt volt, mint az 1989 decembere óta tartott előző kettő. Az 1990-est alig volt idő előkészíteni, az 1991-es esetében nem sikerült jól megoldani a szelektálást. Most a már működő Kriza János Önképzőkör vállalta magára az előkészítés néhány mozzanatát.

A május 25-i, hétfői megnyitó a 11 órás nagyszünetben az iskola udvarán történt. Bálint Kelemen Attila igazgató vázolta a négy-szögbe gyűlt diákok előtt a hét jelentőségét, eseményeinek menetét. Különben az első lépcsőforduló faliújságán is megjelent a Brassai-hét részletes műsora. A következő szünetben a díszteremben a diákok rajzkiállítása nyílt meg, ennek sikeres színpoltja volt Lőrincz Levente XI. osztályos tanuló karikatúra-sorozata, több tanár magára ismerhetett az ábrákon. Déli 1 óra esett Kovács Ildikó rajztanár egyéni tárlatának megnyitója a könyvtár előterében. Ezúttal többnyire tájképeket állított ki. Ugyanebben az időben a Házsongárdi temető Brassai-síremlékénél került sor koszorúzásra. A VII. C osztályos tanulók Soós Anna osztályfőnök vezetésével gondoskodtak a sír rendbetételéről, majd Fazekas István történelemtanár szavai kíséretében elhelyezték a megemlékező koszorút.

A keddi nap hozta a legtöbb újítást. A tavaly felolvasott közel félszáz dolgozat, még-ha két (reál és humán) munkacsoport keretében is került bemutatásra, meghaladta a közönség türelmi-figyelmi kitartását. Ezért az idén a diákdolgozatok kiválogatása pályázat útján a Kriza János Önképzőkör keretében történt. A tanulók jelíges dolgozatokat adtak be, három-három tanár pontozta azokat. A legjobbak megkaphatták a 30 pontot, a leggyengébb dolgozat 13-at összesített. A legtöbb munka kiérdemelte a 25-28 pontot. Végül a megállapított szakkörökön (matematika, fizika, kémia, biológia, néprajz-népelet, román irodalom, művelődéstörténet-helytörténet, olvasóköri, német irodalom) belüli egy-két dolgozat került felolvasásra, a többiek mint dicséreteseket a kis műsorfüzet felsorolta. A pályázatra beküldött 48 dolgozathoz hagyományápoló és helytörténeti jellegéért kiemeltük a Kolozsvárral és az egyházakkal kapcsolatosakat: *Kolozsvár reneszánsz épületei* (Jánosi Csilla-Derner Tünde XI.), *Kolozsvár gr. Bánffy György gubernátorsága idején* (Mikó Imre X.), *A kolozsvári unitárius templom építésének története* (Szabó Huba VIII.), *A Szent Mihály templom* (Bense Erika-Lönhárt Melinda XI.), *A Szentpéteri templom története* (három XI-ikes), *A kolozsvári színpályázat első évtizedei* (Simon Ildikó X.), *Kriza János* (Kiss Csaba X.), *Híres történetek a Házsongárdi temetőben* (Kupa László XI.).

Szerdán délután a tanárok tudományos ülészaka zajlott le. Míg a diákdolgozatoknál meglehetősen vitatható volt az eredetiség, a szülők szerepe a kidolgozásban, itt azok jelentek, akiknek valóban volt újszerű mondanivalója. Az elhangzott 12 felolvasásból a Darvai Béláé, Jánosi Ibolyáé, Knizs Magdáé, Sebestyén Éváé reál-természettudományos jellegű volt. Dr. Teodorescu Réka logopédus tanár a személyiség modell-szerepéről szólt, Kovács Katalin, Málnási Ferenc és Nagy Emese magyartanárok

az emlékhelyek szerepéről, a könyvtár felhasználásáról értekeztek, Hancz Lám Irén pedig egyik ósét, a Tisza-szabályozását kidolgozó Lám Jakabot idézte fel. Három dolgozat volt iskolatörténeti jellegű. Fazekas István Brassai Sámuel mint történezt méltatta, Tőkés Mária a természetrajzi szertár múlt századi herbáriumait vette számba, e sorok írója pedig az idei Berde Áron-centenáriumra írt értekezésének egy részletét mutatta be: Berde mint a kollégium első fizikakémia tanára és igazgatója.

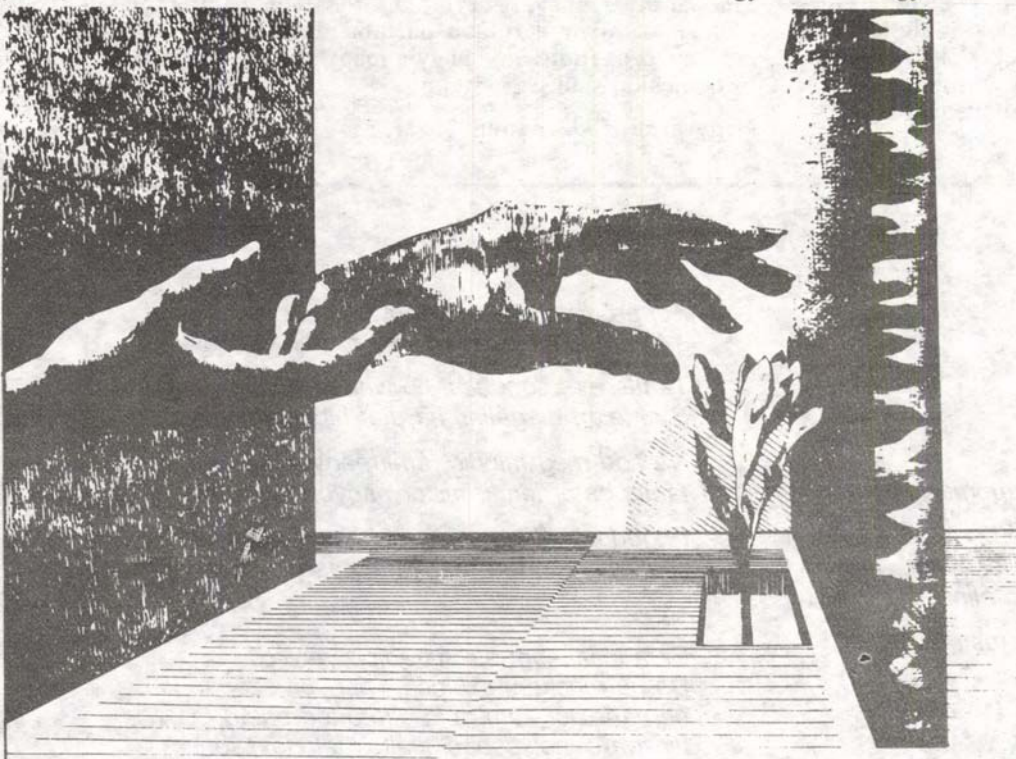
Csütörtökön hagyományosan a sportnap. Bárdos Lajos, Egyed Zoltán és Kun Béla tornatanárok vezetésével lezajlottak a mini-futball (elemisták), a kézilabda (lányok) és a futball (fiúk) döntő mérkőzések a Brassai-kupáért. Ezekről hírt adott a Szabadság című helyi lap május 30-i száma is.

Pénteken délután a kultúr-műsorokra és a díjazásokra került sor. Fellepett a már több országot bejárt, legutóbb az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Eggy Gissza-díjával is kitüntetett, Tolna Éva tanárnő vezette Bogács néptáncgyűttes, a Molnos Sára irányította Mákvirág színjátszócsoporthoz és a Bazsó Dombi Ferenc vezényelte iskolai kórus (Bárdos Lajos, Jagamas János, Kodály, Liszt és Haydn művek). Nagy Emese rendezésében gyermeknap műsort is bemutattak.

Május 30-a, szombat a szokásos torockói kirándulás napja volt az idén is. A két autóbuznyai tanár és kisdíák (sajnos nagyon kevés líceumi tanuló vett részt) először a nagyenyedi Bethlen Kollégiumot kereste fel. Itt Letanovszky István igazgató fogadta a brassaisokat. E sorok írójának szavai kíséretében megkoszorúzták a nem rég leleplezett Kőrösi Csoma Sándor-emléktáblát, majd egy Brassai-portrét és a Fialat szívvel diák-lap két utóbbi számát nyújtotta át Bálint igazgató enyedi kollégájának. A továbbiakban az iskolaépület, természetrajzi múzeum és udvar megtéktetésére került sor. A templomban Kovács Nemere tanár ismertette Nagyenyed és egyháza történetét. Rövid ideig részt vettünk a közeli katolikus templom udvarán zajló Erdélyi fiatalok zenei találkozásán is, melyen 15, vallásos számokat is előadó modern együttes mutatkozott be. Torockószentgyörgyön Brassai szülőházának emléktábláját koszorúztuk meg Fazekas István rövid beszédétől kísérve, majd az unitárius templomban Zsigmond Kinga, iskolánk végzettje, jelenleg II. éves teológus vezette imán vettünk részt. A torockószentgyörgyi vár megmásítása, a falak alatti pihenő után rövid torockói sétával zárult a nap. Az idei szervező Kocsis Imre földrajztanár volt. Kár, hogy az eső többször is megzavarta a műsort.

Annál szerencsésebb nyári időben került sor június 13-án a négy nappali és négy estis osztályos tanulóinak az ősi zászló alatti hagyományos ballagási ünnepségére. Ez az idén is tiszta magyar nyelven zajlott le, a román estis osztályok ugyanis külön búcsúztak még péntek délután. A ballagáson részt vett s az egyház és iskola múltját, kapcsolatát felidéző beszédet mondott dr. Kovács Lajos főtisztelt püspök úr, valamint Szabó Zoltán, a Brassais Véndiákok Szövetségének elnöke, aki kiosztotta a szövetség díjait.

Dr. Gaal György

Suhar Liviu: Kisértés

„Az Erdély országi Unitária közönség fő Consistoriumának kerülő Levele“, kelt 1811 „Böjt más Hava 5-ik napján.“

Ha bajban van az ember vagy akár egy intézet, intézmény - segítségért fordul felebarátaihoz, ismerőseihez, rokonaihoz, falusi - városi egyházi vagy világi közösségekhez, akik, illetve amelyek képesek felkarolni a bajba jutottakat, a segítségre szorulókat. S a hívő, jóérzésű keresztény ember vagy emberi közösség a bajbajutottaknak, rászorulóknak - ha módjában áll - meg is adja azt. Ez a humanitárius, emberbaráti cselekedetre való hajlam Istentől kapott ajándék, s aki ennek birtokában van, mindig eszerint cselekszik.

A címben jelzett Consistoriumi „kerülő Levél“ is segítséget kér. A kolozsvári, tordai, kereszturni „Unitária fővebb oskolák Professorai fizetésének megnevelhetése“ érdekében minden „Unitária Ecclesia és azok élő tagjaihoz“ fordul, mert csak együttes erővel, összefogással menthető meg a három iskola léte, annak tanári kara és ifjúsága, mert az 1811-es év nagy szegénységgel, pénzhiánnyal, adóssággal „borította el hazánkat“. A tanárok kicsi fizetése nem volt elég kenyérre, tüzelőfára, háztartásuk pénzelésére, „köntösseikre“. És mivel más fizetséget biztosító foglalkozást nem űztek, ami pénzt hozott volna „a szoros tanításbéli foglalatosság után járó fizetésen kívül“, így félő volt annak a lehetősége, hogy más munkahely után kell nézniük, ami maga után hozta volna a tanulóifjúság „el oszlását“.

Ezek elkerülése érdekében a „kerülő Levél“ felhívással, kéréssel fordul az eklézsiához, azok papjaihoz, mestereihez, kántoraihoz: „A mostani példás szükség idején minden Unitárius Ember szűkölködő szegény oskoláinknak mind közönségünk fenn állhatása s virágzása kufejének fenn tartásokról gondoskodni, s azoknak segedelmezésekre tenni más Út nem lévén az lehetőségig adakozni, ki ki tudván azt, hogy mind a belső, mind a külső Hivatalokban és állapotokban levő Atyáncfiai melyek pallérozódásokat, Boldogságokat onnan vették, s ez után is onnan várhatják Vallásunknak is megmaradását, virágzását azoknak fenn maradásokból remélhetik“.

Nemcsak az iskolák, tanárok, tanulók felsegélyezését kérik, hanem a rászorult özvegy papnék támogatását is célul tűzték ki. A Consistoriális levél részletesen ír az egyház akkori anyagi helyzetéről, az alapítványok bevételeiről, valamint a meglévő „70.000 M. Forint Capitalis Summa“-nak „6 percentum“-ú érdekének kevés voltáról. Említi kölcsönök felvételének lehetőségét, de el is veti, mivel az érdek, vagyis a kamat fizetése óriási terhet róna az egyetemes egyházra, s az nem is tudná fizetni azt.

Dehát mégis orvoslást kell találni a bajra, és ez nem más, mint az összefogás, az egymáson való segítség, mert ebben van az Istentől kapott erő megnyilatkozása.

A bajok orvoslására, leküzdésére „három nevezetes és az illetén esetekben ez előtt is gyakorlásban volt módokat vett elé Fő Consistoriumunk, kettőt az mostani terhes szükség fel segéllésére, az Harmadikat pedig

Cassánk jobb Karban léendő állítására, oly három módok azok, mellyektől lehet remélni, hogy minden jól gondolkozó hitünk sorsossa boldogult Eleink példája szerént azokat nem tsak helyben hadja, sőt inkább a mint Istentől modja adatott Világi Javaival, Ereivel másokatis jóra serkentő tselekedeteivel, és Tanáts adásaival elő segélleni törekedni fog.“

„Első Mod: Az Erdélyi Unitária Ecclesiának a mint a Visitationis Protocollumokból Esztendei jövedelmeket és költségeket ki nyomozhattuk, egyéb aránti környül állásoktolis Tekintetbe vévén minden Ecclesiára nézve egy bizonyos Summátskát a leg nagyobb meg kéméléssel intéztünk, de éppen nem oly tzállal, hogy az által a' Nemes Ecclesiák közül akár mellyiketis a' bővebb adakozásban meg akadályozzuk, sőt ily szer felett valo lévén a' Szükség, annál kedvesebben fogja venni Fő Consistoriumunk egész Statusunk nevében és Képében mentől bővebben nyújtják segedelmeket.“ A felszedett Summákat az eklézsiák könyveibe beírják a kiküldött expertusok előtt, nevezetesen R. Professor Körmöztzi János és Szász Mózsés (!) Atyáncfiai előtt. A „localis Papok“ is aláírják a könyvet, és legkésőbb „két hónap múltával az Kolosvári Kollégiuumok Perceptorai kezében multhatatlanul adminisztrálják.“

„Második Mod. Minden functioba lévő Pap Mester vagy Cántor Atyafiakra nézve kéntelen Fő Consistoriumunk boldogult Eleink Péládja szerént az illetén terhes környül állások idején fővebb oskolánk és azok Tanítottói fel segéllésére repártizált Gabbonabéli Segedelem adást újra follyásba tenni, s minden Papra s Mesterre, Cántorra külön külön ezeknek jövedelmek és Bérek mennyiségéhez mérsékelt Gabonabéli praestatitot ki írni, melyre nézve concernens (illető) Esperest Atyáncfianak maguk Kerületeiben található Pap, Mester és Cántor Atyafiak közül, kik mennyi és hány véka Buzát köteleztesse nek adminisztrálni.“

„Harmadik Moddal azt határoztuk, hogy az Unitária Valláson lévő minden Ecclesiák és ezeknek minden tagjai külön külön és egyenként Fő Consistoriumunk Expressussai, a Tractuális (egyházköri) Esperestek és Loci Parochusok (helybeli papok) által a' lehetőségig kitelhető és Capitálissá (tőkévé) teendő Summás Adakozásra Fő Consistoriumunk nevében meg hivattassanak s ezek a joltévő adakozo Ecclesiáinknak, Atyáncfianak evégre téjendő adakozásaikat akár kész Pénzbe akár Gabonába vagy Borba, Dézmákba vagy Malmok Vámjaikba fekvő és Hasznot hozó Örökségeikbe, vagy kötelező irásokba tétessének azok, mint Fő Consistoriális Biztosok bé fogják szedni, Fő Consistoriumunkhoz bé küldeni, hogy pedig kinek kinek adakozása egész közönségünk előtt nyilvános lehesen s (...) a következő Maradék előtti jo Emlékezete fenn maradhasson“ egy bekötött, hitelesített könyv készítettett „a mellybe a ki írni tud maga fogja

adományát bé írni, a' ki pedig írni nem tud a helybeli Pap vagy Consistoriális Biztosok, az Esperes vagy Dieccesanus (püspöki) Curatorok előtt bé fogják írni, és a Pénzt általvevők“ nyugtát adnak. Ezt a könyvet a Státus levéltárában „örökös megtartásra“ fogják elhelyezni. „Ezen harmadik modon téendő Adakozásokból bé jövendő Pénz a Stabilis fundus nevedekésére fordittatik, és soha el nem költhető Capitalisul elocaltatik (kihelyeztetik). A továbbiakban kifejtji a „Kerülő Levél“, hogy „A' kinek Isten Módot adott, az Szent Vallása, Maradék, Atyafiai jól léte, Boldogsága és maga ellen“ vétkézne, ha tehetsége szerint nem támoganá az egyetemes egyházat, „Szentséges Vallásunkat“.

Az okiratot, viaszpecséttel ellátva, aláírják: Lázár István superintendens (püspök), P. Horváth Miklós főkurátor és Fűzi István actarius (jegyző).

Az Egyházi Főtanács „kerülő Levél“-ben foglalt felhívás mindenütt megértésre talált, s a tehetséghez mért adakozásra ösztönözte az egyházközségek híveit, „ministereik“-kel együtt; így a Nemes Keresztúr Fiúszék Unitárius egyházkörében is, amelybe akkor a maiakkal és az ún. Práciumbeliekkal (Bordos, Csób, Rava, Zsákod, Sárd, Pipe, Bözöd, Bözödújfalú) együtt 31 egyházközség tartozott. Ezek „a kész pénz és Buzabeli repertitionak“ a „Kerülő Levélhez“ mellékelt Tabellája szerint összesen 330 R. forintot (a legtöbbet Szentmihály: 40 Ft., a legkevesebbet a kicsi Bordos: 2 Ft.) és gabonából a 27 köri pap 78 1/2 mérő, s a 17 mester-kántor 22 1/2 mérő búzát ajánlottak fel, az egyház és iskolái anyagi helyzetének újbóli megerősítéséért.

Molnár Kálmán

Molnos Lajos

SZÁMVETÉS

Csak a balga nem fél soha.
Csak az ostoba nem kételkedik.

Naponta százszor
megmérettetik
bennem a hit,
s a hitben
magam is
naponta százszor
megmérettetem.

Így lesz
naponta erősebb
bennem a hit,
s e hitben
erősebb így leszek
naponta
magam is.

HÍRES SZÉKELYEK

(1793 - 1993)

„Minden nemzet, mely elmúlt kora emlékezetét semmivé teszi, vagy semmivé lenni hagyja - saját nemzeti létét gyilkolja meg...”

Kölcsey Ferenc

Székely Mózes

Az egyetlen székely erdélyi fejedelem 1550 táján siménfalvi családból született.

Székely Mózes fiatal korában sóval kereskedett, majd Somlyai Báthori István seregébe lépett. 1575. július 7-én, a Békés Gáspár elleni küzdelem során Radnónál, kardját szájába véve, átúszta a Marost, és párviadalban levágta ellenfelét. Bátorsága révén jutott odáig, hogy július 9-én, a szentpáli csatában már ő volt a fejedelmi testőrség és egy székely dandár parancsnoka. 1580-ban Lengyelországba ment Báthori Istvánhoz - akít a lengyelek királyukká választottak - és a gyalogság vezéréként részt vett a lengyeleknek a moszkvai nagyherceg ellen vívott harcában. Gdansk, Plock és Pleskov bevételénél olyan kiemelkedő szerepe volt, hogy unitárius létére, a katolikus Báthori „Szentelt vitézei” közé sorolta.

Két, ugyancsak Lengyelországban tartózkodó magyarral való vizsgálja miatt visszatért Erdélybe, ahol sókamra-ispán lett. Felesége a Kornis családból származott.

Báthori Zsigmond fejedelem is olyannyira megkedvelte Székely Mózeset, hogy birtokokat adományozott neki, és 1591-től Erdély „nagyságosai”, azaz legfőbb urai közé került. Ez évben, egy Lugosnál lefolyt hadművelet során lövés érte a lábát, emiatt haláláig sántított. 1595-ben részt vett a Szinán pasa elleni, havasalföldi hadjárat-

ban. A siménfalvi Székely Mózesnek 1598. március 1-én kiállított adománylevelében Báthori Zsigmond azt mondja, hogy ez a vitéz férfi a havasalföldi törökellenes harcokban is kitűnt.

Az 1599. október 28-i sellemberki csatában Báthori Endre bíboros fejedelem mellett harcol Mihai Viteazul ellen, 1600-ban Mihait segíti Moldva elfoglalásában; amikor Mihai Rudolf császártól megkapta a helytartói megbízatást Erdélyben, Székely Mózes Mihai hadvezére lett. - Nemsokára azonban érintkezésbe lépett a lengyel határnál megjelent Báthori Zsigmonddal. A vajda ekkor kivégeztette Székely Mózes apósát és más székelyeket.

Mihai meggyilkolása után (1600) Giorgio Basta császári hadvezér hatalmába vette és széltében-hosszában pusztította az országot. Székely Mózes a császári uralom elől 1602-ben a törökökhöz menekült Temesvárra. Elyverte Gozi Girai tártár kán támogatását is, miközben állandó portyázásokkal zaklatta Erdély határmenti településeit és erősen készült betörni oda török segítséggel. 1603 tavaszán híveivel benyomult Erdélybe, ahol az erdélyi urak jelentős számban csatlakoztak hozzá, de a székelyek közül kevesen. Május 8-án egy tábori országgyűlésen meg is választották erdélyi fejedelemmé. Bektas pasa segítségével Erdély jó részét uralja, Szatmárra úzi Bastát (tíz katonával menekül oda). III. Mohamed szultán Székely Mózesnek kardot, buzogányt és zászlót küldött s athanaméval fejedelemként ismerte el. Előglalta Gyulafehérvárt, Kolozsvárt, Udvarhely-

széken kívül Aranyos- és Marosszék egy része csatlakozik hozzá. Mivel a császári sereget Erdély nagy részéről kiszorították, Basta segítségével hívta Radu Serban havasalföldi vajdát. Radu Serban serege Brassó közelébe vonult, ahol a székelyek egy részével is gyarapodott (a Székely Mózes seregében harcolt a székelyek szabadságjogait típrő nemesség) és 1700 emberrel meglepetésszerűen támadott. A Brassónál lezajlott csatában Székely Mózes - szokása szerint - a tüzeiket kísérte különös figyelemmel. Amikor a vajda emberei körülvették s közelharcra került a sor, a fejedelem lova megbotlott, őt magát meglőtték és kopjával átdöfték. Rácz György - a Radu mellett harcoló székelyek egyik vezére - a már halálra váró fejedelemhez érkezett és levágta a fejét egy csíkszentmihályi székellyel, - Katona Mihálylyal. („Rácz György azonközben oda érkezik és látván Moyses testét, ki szinte meg sem holt volt, egy pallossal fejét véteti az szolgálójával”. Szamosközi: XXX. 193-194). Radu a fejet karóba húzva sátra elé tűzette, a testet a kutyáknak dobatta. A csata után Michael Weiss brassói bíró a volt fejedelmet tisztességgel eltemette saját kertjében. Később itt épült az Európa szálló. Éttermében emléktáblát helyeztek el Székely Mózes, a kitűnő hadvezér és egyetlen székely erdélyi fejedelem emlékére.

Összeállította:

Fekete János
tanár

Kőrösi Csoma Sándor életútja és munkássága

A háromszéki Csomakőrösről a Himalája koszorúzata Tibetig hosszú út vezet. Ezen haladva az erdélyi zarándok tudós, Kőrösi Csoma Sándor, az ismeretlenségből a világhír hegycsúcsaira jutott, mert ebben az évben is, halálának 150. évfordulóján nemcsak szülőhazájában, hanem Európa, Ázsia sok országában, sőt Ausztráliában és Amerikában is megemlékeznek róla. Életútja egy székely földműves családból 1784. március 27-én kezdődött. Apja Csoma András határőr katoná, „egyszerű, de szerény jómódban élő gazdaember”. Anyja Getse Krisztina. Őt testvére közül kettő korán elhalt.

Elemi iskoláit szülőfalujában végezte 1791 és 1799 között. Szorgalma, te-

hetsége, kitartása miatt az apja az enyedi kollégiumba vitte, ahol mint „szolga-diák” dolgozva és tanulva 1799 és 1815 között középiskolát és teológiát végzett. Ottiléte alatt a kollégiumba is behatolt a kor szelleme, mely a népek eredetének, múltjának, szabadság- és függetlenségi harcainak tanulmányozására buzdított. Ennek hatása alatt a diák Csoma

egyik társával fogadalmat tett, hogy felkutadják népük eredetét, őshazáját. Erről a fogadalomról soha nem feledkezett meg. Enyedi „bölcseleti és hittani” tanulmányainak befejezése után, a göttingai egyetem ösztöndíjas hallgatója lett és, híres tanárai útmutatásai mellett, kibővítette teológiai, nyelvészeti, földrajzi és történelmi ismereteit, nagyobb érdeklődést tanúsítva a keleti népek története iránt.

Több mint két évi külföldi tanulás után, 1818 őszén hazatért Erdélybe, de sem lelkeszi, sem tanári állást nem foglalt el, hanem tudatosan készült keleti útjára s igyekezett a szláv nyelveket is elsajátítani. 1819. november 23-án a Belső-Ázsiában, az ujjurok földjén sejtett őshaza felkeresésére útnak indult. Útjának fontosabb állomásai: Bukarest, Szófia, Alexandria, Bagdad, Teherán, Kabul, India, Ladakh fővárosa Leh, ahonnan kénytelen volt visszatérni. Útközben, 1822. június 26-án találkozott William Moorcroft, a brit-indiai kormány politikai megbízottjával, aki rábeszélte, hogy kormánya költségén, vállalkozzék egy tibeti nyelvtan összeállítására.

Az egyezés alapján Csoma 1823. július 24 és 1830. november 26 között három tanulmányutat tett Tibetbe, ahol először a zanglai, másodsor a puktali, harmadszor a kanumi kolostorokban mintegy öt évet és tíz hónapot töltött. Tanítói két tibeti tudós pap, láma volt: Szangje Puncog és Kunga Csozlesz.

Csoma mintegy tizenkét évet foglalkozott a tibeti nyelv, vallás és civilizáció kérdéseivel s valóban az európai tibetisztika megalapításával írta be kitörülhetetlenül nevét a tudománytörténetbe. E téren három alapvető és időtálló megvalósítása volt: tibeti-angol szótár, a tibeti nyelvtan és a tibeti irodalomról, műveltségéről írott tanulmányai.

A több mint 30.000 szót tartalmazó szótára - *Dictionary Tibetan and English* - eredeti alkotás, melyet tanítói segítségével állított össze. Mostantól kezdve ez az emberfeletti alkotás, melyre Csoma tizenegy évet fordított - ez idő alatt tanulta meg a tibeti és a szanszkrit nyelvet, szedte össze és állította betűrendbe a tibeti szavakat és kifejezéseket, szer-

kesztette és ellenőrizte a kész szöveget - nélkülözhetetlen eszköze lett mindazoknak, akik a tibeti vallással és műveltséggel foglalkoztak és foglalkoznak.

A szótárral párhuzamosan Csoma megírta tibeti nyelvtanát is: *A Grammar of the Tibetan Language in English*. Az európai nyelvtankönyvek példáját követve, tárgyalja a tibeti betű- és jelrendszert, a betűk helyes kiejtését és írását, az alaktant és a mondatant. Az ún. *Függelek*-ben ismerteti a tibeti időszámítást, szemelvényeket ad a klasszikus tibeti művekből, majd a paleográfiai tudnivalókat foglalja össze.

Csoma nyelvtana és szótára - hogy saját szavait használjuk - „kulcsot adtak” azoknak a műveknek a megismertetéséhez és tanulmányozásához, amelyek a gazdag, egyedülálló, színes tibeti kultúrát foglalják magukba.

A tibeti vallásos irodalmat két nagy gyűjtemény tartalmazza: a 100 könyvből álló *Kahgyur* - Lefordított törvények, és a 225 könyvre terjedő *Sztangyur* - Lefordított utasítások. Ezek lényegében a szanszkrit nyelven írt indiai szent könyvek: a *Tripitaka*- Hármaskosár- egyes részeit foglalják magukban, továbbá a tibeti és a kínai eredetiből ártott, illetve lefordított műveket. Ezekon kívül vannak bennük orvosi, filozófiai, nyelvészeti, földrajzi, csillagászati stb. tartalmú tudományos értekezések és szépirodalmi alkotások. Csoma ezeket a műveket kivonatolja vagy csupán ismerteti. Így a tibeti alapforrásokra támaszkodva megírja Buddha életét. A *Dulva elemzése* címen kivonatolja a *Kahgyur* egy részét, amely éppen Buddha tanításait tartalmazza. Külön tanulmányban foglalkozik Buddha nemzettségével, azután a buddhizmusban fellelhető fontosabb vallási irányzatokkal, különösen a népszerű ún. *Mandhavamika* rendszerrel, melynek lényege a *lám-rim* (a lajtörja), azaz a fokozatos fejlődés elve. Az egyik tanulmányában a X. században keletkezett vallásos felfogást, az „idő kerekét” (*kala chakra*) és az Első Buddhát (*Adi-Buddhát*) ismerteti, amelyek a tibeti buddhizmus alapjait képviselik. Egy másik tanulmányában a Dzsingisz kán korában élt Saskya panditának a Kahgyurba belekerült írását dolgozza fel, amely aranymondásokat és a tibeti „tíz parancsolatot” tartalmazza. Ezekon kívül Csoma bemutatta Tibetország földleírását ismertetett egy tibeti orvosi munkát, kitért történelmi és nyelvészeti tanulmányokra, megfajított bizonyos tibeti és mongol feliratokat. Egyszóval tanulmányai hű képét mutatják az eredeti tibeti műveltségnek. Tibetisztikai munkásságát legtalálékosabban talán S.C. Malan, a Bengál Ázsiai Társaság titkára jellemezte: „... mindenek föltt és mindenek tül, őt az európai tibetisztikai tanulmányok megalapítójának kijáró tisztelet övezi és fogja övezni mindig is... ő volt az, aki az alapot lerakta, mások csak építettek arra”.

Tibetisztikai munkásságát befejezve, Csoma visszatért eredeti célkitűzéséhez: a magyar őshaza kutatásához. Először Észak-Bengáliában a szanszkrit nyelv helyi dialektusait tanulmányozta (1835-1837), majd visszatért Kalkuttába, ahol az Ázsiai Társaság könyvtárában dolgozott. 1842 februárjában ismét útra kelt, célja feltehetően Kelet-Tibet fővárosa és az ujgurok vagy jugarok, a magyarok feltételezett rokonainak a földje. A betegséget, maláriát árasztó mocsaras területeken áthaladva, 1842. március 24-én lázban égyve érkezett Dardzsilingbe, ahol három hetes betegeskedés után, 1842. április 11-én, hajnalban „békésen, jajszó vagy rivendás nélkül meghalt”.

Csoma rendkívüli életére és munkásságára szótárának és nyelvtanának megjelenése után figyelt fel a tudományos világ. Különösen francia, német, angol, orosz tudósok írtak elismerő, dicsőítő sorokat róla. 1885-ben Duka Tivadar angol és magyar nyelven kiadta Csoma életrajzát és tanulmányainak egy részét. Még ugyanabban az évben W.W. Hunter angol kutató *A zarándok tudós* címen írt értékes, népszerű ismertetést róla. 1911-ben E. Denison Ross, az Ázsiai Társaság titkára, kiadta Csoma összes tanulmányait. Majd születésének 150-ik évfordulója után számos monodográfia jelent meg róla. Ezek írói közül megemlítjük Debreczy Sándor, Cholnoky Jenő, Baktay Ervin, Csetri Elek műveit. Az utóbbi évtizedben sok tanulmány és szépirodalmi alkotás (regény: Korda Sándor; költemény: Magyar Lajos; dokumentum gyűjtemény: Terjék József) látott napvilágot. Indiában Hirendranath Mukerjee két tanulmányt is írt róla. Szótárait, nyelvtanárt, tanulmányait a Magyar Tudományos Akadémia fénymásolatban adta ki. A francia keletkutató, Bernard Le Caloc'h - aki magyarul is jól megtanult - amint maga írja egyik levelében: „... három könyvet írtam Csomáról, de ezenkívül 86 különböző tanulmányt...”

Mi is, akárcsak angol életrajzírója, alkalmazzuk rá az angol költő, Browning híres sorait:

A nagy szándék a bérctetőre hág
S végül elpihen
Még dicsőbben, mint hinné a világ
Él s hal odafenn,
Mint ott lenn sejtjenék...

Bodor András

Százötven éve hunyt el Kőrösi Csoma Sándor

Kőröstől Dardzsilingig

„Én a székely nemzetség szülötte vagyok.” - írta Kőrösi Csoma Sándor 1825-ben. Később is, egész élete során büszkén vallotta magát székely-magyaroknak. 1784. március 28. és április 4. között született Kőrösön, Csoma András és Gecse Krisztina harmadik gyermekeként. Elemi iskoláit a református falusi tanodában végzi, majd 15 éves korában kerül Nagyenyedre, a híres *Bethlen Kollégiumba*; gyalog teszi meg apjával a mintegy 300 km-es utat. Kezdetben mint *szolgadiák* az ingyenes ellátásért közmunkákat végez. Később *korrepetitor* lesz, gazdagabb diákokat tanít. 1815-ben fejezi be enyedi tanulmányait; közben már *külföldi egyetemre készül*. Még az év augusztusában Göttingenbe utazik, ahol angol ösztöndíjjal tanul, ami igen csekély, ezért öccséhez fordul támogatásért, amit meg is kap. Az európai hírű egyetemen újabb nyelveket tanul, és megismerkedik az orientálistikával.

1818 szeptemberében elhagyja Németországot és Kolozsvárra utazik. Tudósokkal, barátokkal közli nagy tervét: *Ázsiába szándékozik utazni, a magyar őshaza felkutatására*. Sokan biztatják, de néhányan esztelenségnek tartják tervét. 1819 novemberében - Nagyenyedről mégis útnak indul. Pénze alig van, gyalogol, mint eddig. 1820 októberében Teheránba érkezik, majd Afganisztánon át Indiába. Itt sem időzik sokat, 1822-ben már *Ladak fővárosában, Lehben találjuk*. Megismerkedik W. Moorcrofttal, a brit indiai kormány megbízottjával, akitől ajánlólevelet kap a zanglai főlámahoz, Szangye Puncoghoz, későbbi tanítójához. 1823 júniusában érkezik meg a zanglai kolostorba. A tibeti nyelvvel és kultúrával foglalkozkodik. Később ismeretlen okból elhagyja a zanglai kolostort, Szabáthuba utazik, majd a *puktali kolostorba*. A láma itt magára hagyja, amit később keserűen panaszol fel. A tibeti nyelvtan anyaggyűjtésével ekkorra jórészt elkészül. Közben anyagi segítségért fordul a Bengáli Ázsiai Társasághoz; kap három évre havi 50 rupia ellátmányt. Munkáját a *kanami* kolostorban folytatja, ismét Puncog lámával és befejezi tibeti szótárát és nyelvtanát. Végre elhagyhatja a Himalája égis éró hegycsúcsait és kegyetlen klímáját; Kalkuttába utazik. Az Ázsiai Társaság könyvtárosaként alkalmazzák, így életkörülményei rendeződnek. Több tudományos munkája jelenik meg és 1834-ben a Bengáli Ázsiai Társaság tiszteletbeli tagjává választják. Kalkuttában kapja kézhez azt a pénzt is, amit hazája gyűjtött számára. 1835-ben levelet kap *Döbrentei Gábortól*, amelyben a Tudós Társaság *tagsági oklevele* is benne van. Levelet ír - először! - Nagyenyedre: különböző alapítványi célokra 450 aranyat küld a Kollégiumnak.

1835-ben ismét útnak indul, és Észak-Bengáliában *bengáli és szanszkrit nyelvet tanul*. Csak a hazájából érkező leveleket kéri továbbításra, ami arra mutat, hogy *ennek az útnak az indítéka magyar érzelmű volt*. 1837-ben már Kalkuttában találjuk, ahol ismét a könyvtárban dolgozik. 1842 februárjában újra útra kel, hogy *végre elérje célját, a jugarok földjét*. 1842 márciusában érkezik Dardzsilingbe, ahol április 6-án ágyának dől; *néhány lázas nap után április 11-én csendben elmegy*. Másnap temetik el a dardzsilingi temetőbe. Itthon Eötvös József mond nekrológot, melyet így fejez be: „*Kőrösi emléke itt él közöttünk, s míg e határok közt szív lesz, mely hazája nevével feldobog, míg a magyar nemzetiségéért lelkesülni tud: dicső emléke felejtve nem lesz*”.

(hankó)

Szabédi emléke Kolozsvárt és Szabédon

A költő, a tudós, a közéleti ember Szabédi László csak most, az utóbbi két évben foglalhatja el művelődéstörténetünkben az őt megillető helyet. Eddig kizárólag irodalmi munkásságára eshetett fény. Ellentmondásokkal teli élete, végső kiállása nem lehetett megemlékezések tárgya. Az 1989-es változás után Szabédi - főleg a Bolyai Egyetem újra megnyitására folytatott küzdelemben - szimbólummá vált. Hisz nevéhez fűződik a letragikusabb tiltakozás az erőszakos egyetemegyesítés ellen. Szabédi most önálló fejezetet kapott az iskolai tankönyvekben, legjobb versei ismételten elhangzanak, és a lelki szülőfaluját, Szabéd felvállalta az évenkénti születésnap ünneppé tételét.

Már tavaly Szabédon emléktáblát lepleztek le, emlékszókat nyitottak meg a költő tiszteletére. Az idei május 7-i születésnap évfordulós jelleget kapott, mert a 85-ik volt, egyben a Termés megindulásának félévszázados emlékét is feleleveníthette. Az ünnepségek rendezését az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) és a Korunk Studió vállalta magára május 2-án és 3-án.

2-án, szombaton reggel fél 10-kor a kolozsvári Lázár utca 30. sz. alatti szülői háznál kezdődtek a megemlékezések. Itt élte le a későbbi költő gyermek- és ifjú éveit. A tömbházak között szinte csoda folytán fennmaradt szerény kis kertés ház ma is a család, a költő húga, Székely Rozália birtokában van. S éppen a család kezdeményezte, hogy a ház első helyiségét alakítsák át emlékszóvá. A szép napos reggelen a kis udvar megtelt az egykori barátokkal, pályatársakkal, ünneplőkkel, Kolozsvár magyar értelmiségének javával, valamint magyarországi vendégekkel. A külön bejáratú emlékszóba ajtaja fölötti, még lepel takarta emléktábla alatt az ünnepség szervezője, Kötő József EMKE-főtitkár szólt pár üdvözlő szót, utána Kántor Lajos beszélt Szabédi indulásáról, a Termés című folyóirat jelentőségéről. A lepel eltávolítása után olvashatóvá vált a márványtábla szövege: IN MEMORIAM SZABÉDI LÁSZLÓ 1907-1959. A továbbiakban Kiss Jenő költő, a Termés szerkesztőtársa szólt meghatározó szavakat egykori barátjáról. Az ünnepségen részt vett dr. Jakab Jenő unitárius lelkész is (Pestszentlőrinc), aki a Termés egykori kiadója volt. A fényképeket, köteteket, dokumentumokat bemutató emlékszóba megtekintése után az Unitárius Püspökség gondozásában lévő amfiteátrum-teremben folytatódott az évfordulós ünnepség.

A kollégium - egykor Szabédi iskolája - a legmegfelelőbb keretet biztosította az emlékülésnek. Ezen először Kántor Lajos, a Korunk főszerkesztője szólt, méltatva az évfordulót, s különösen a Termés szerepét irodalmunk történetében. Pomogáts Béla budapesti irodalomtörténész Szabédi László népiek és urbánusok között, Széles Klára szegedi egyetemi docens pedig Szabédi László, a tudós költő és a költő tudós címmel tartott előadást. Mózes Huba kolozsvári kutató, az első Szabédi-kismonográfia szerzője a Szabédi-filológia eddigi eredményeinek számbavételét ígérte értekezése címekeként, helyette egy érdekes életrajzi adalékkal jellemezte azt az ellentmondásos időszakot, mely végül a költő-tanár tragédiájához vezetett. Az

ülésszakon is szép számú értelmiségi közönség vett részt. Mind az emlékszóba-megnyitását, mind pedig a felolvasásokat megtisztelte jelenlétével dr. Kovács Lajos fősztaleltű püspök úr is.

A május 3-i szabédi ünnepségre Kolozsvárról egy autóbussznyi érdeklődő érkezett, a magyarországi vendégek külön autóval jöttek. Marosvásárhelyről a Látó szerkesztőségének tagjai érkeztek személygépkocsival, élükön Markó Béla költő-szenátorral. Szabéd nem a költő szülőfaluja. De itt élt mind a négy nagyszülege és innen indultak szülei is: Székely Sándor vasúti tisztviselő és felesége, Rédigér Emilia. Az egyik nagyapa, Rédigér Géza a falu lelkésze volt, a századvég termékeny költője. A Székely család hét gyermeke közül a középső volt az 1907-ben született László. Minthogy a tényleges szülőhely, Sáromberke csak pár évig volt otthona a családnak, a költő szellemi szülőhelyül - költői nevét is innen származtatva - Szabédot választotta. Szabéd pedig büszkén vallja fiának a költőt. A Mezőség és Maros-szék határán, a Marosvásárhelytől 18 km-re levő, 1200 főt számláló kis magyar falu szinte teljes egészében unitárius vallású. Május 3-a ünneppé tételére az egész falu összefogott.

Az érkezőket virágszállal, kávéval, harpinálóval várták az iskolában. Innen 11-re átmentek a zsúfolásig megtelt, közel kétszáz esztendő unitárius templomba, ahol Kecskés Lajos lelkész mondott az alkalomhoz méltó prédikációt. Az ezt követő templomi ünnepélyen a lelkész és felesége, Kecskésné Nyitrai Gyöngyvér énekesz betanításában a falu lányai énekszámokat adtak elő s Szabédi verseiből szavaltak. A templomból az ünneplők a temetőoldal magaslatán levő Rédigér Géza (1845-1907) -sírhoz vonultak, ahol a tiszteletes úr megemlékezett a pap-költőről és a költő unoka családjáról. A továbbiakban főleg a helybeliekhez intézve szavait, röviden Pomogáts Béla, Markó Béla és Kötő József is méltatta az alkalom jelentőségét. A szép fekvésű temetőből a művelődési házhoz illesztett emlékszóba falán található márványemléktáblánál ke-

rült sor koszorúzásra, majd az emlékszóba gazdag tárlóit tekintették meg az érdeklődők. A művelődési ház színpadán a falu néptáncgyűjtése adott szemet gyönyörködtető műsort. A Nagy Ernő tanár irányította csoport immár harmadik generációja szerez megbecsülést a helybéli ügyesen mozgó, hagyományokat őrző fiataloknak. Az ünnepséget az óvodában felszolgált közebed zárta. Ezen szó került a szabédiak újabb tervéről, egy Szabédi-szobor felállításáról, többen adakoztak is a szoborra, a Kelemen Lajos Műemlékvédő Társaság elvállalta a szobor talapzatának megtervezését. A szabédi emlékszóba kialakításában, az ünnepségek szervezésében a falu számos gazdája és gazdaszönya részt vett. A lelkészcsaládon kívül a Tárca Irma igazgatónő vezette tanári kar, Farkas Ernő volt itteni magyartanár, Nagy Ernő művelődésházi igazgató tevékenysége feljegyzésre méltó. Remélhetően ezután minden májusban sor kerül - a falu ünnepevé nővé - Szabédi-évfordulóra.

Dr. Gaal György

A szabédi unitárius templom

A szeretet hullámhosszán

Ez év május 28-29-én alkalmunk volt találkozni a Svájci Katolikus Nőszövetség öt tagú küldöttségével s egyúttal a hazai nőszövetségek tagjaival is.

Első nap a Szent Mihály plébánia tanácstermében ismerkedtünk a küldöttség tagjaival, akiket Gyarmati Kathrin vezetett, és ő biztosította a fordítást, hisz német anyanyelven mellett folyékonyan beszél magyarul és franciául is. A Katolikus Nőszövetség vendégeiként részt vettek még a találkozáson a református, evangélikus, unitárius, ortodox és görögkatolikus nők küldöttei mellett a mozgássérültek szervezete, az Életfa-társaság, az RMDSZ küldöttei, valamint a kapcsolat megteremtője és a találkozó szervezője, Balla Zsófia költőnő.

A találkozót másnap szűkebb körben folytattuk az Unitárius Püspökség vendégeiként, majd érdekes ismerető-film vetítésével egybekötve előadást hallgathattunk meg Svájcra, a négy-nyelvi nemzet államáról. A találkozót a Soros

Alapítvány segítségével megrendezett fogadás zárta.

Érdekes volt bepillantani a szabadság és tolerancia földjének mindennapjaiba, ahol 700 éve demokrácia van, de ugyanakkor a nők csak 20 éve kaptak szavazati jogot, és csak 10 éve nyilvánították őket egyenjogúaknak a férfiakkal. Ott négy hivatalos nyelv létezik s emellett számtalan nyelvjárás; ezek békében megférnek egymás mellett, senkit nem zavarnak a többnyelvű feliratok; ismerik és tisztelik egymás nyelvét, szokásait, hagyományait.

A Katolikus Nőszövetség (SKF - Schweizerische Katholische Frauenbund) mellett létezik református, zsidó, egyházon kívüli nők, dolgozó nők szövetségei is, valamint egy olyan szervezet, amely a nők szociális tevékenységre való továbbképzésével foglalkozik.

A Katolikus Nőszövetség központja Luzernben van; 250 ezer a taglétszám. A szervezetetők „ernyő-szervezetnek” nevezik, mert számtalan

A nap, amikor babák „húzták“ az ekét

Igen, a babák „húzták“ az ekét.

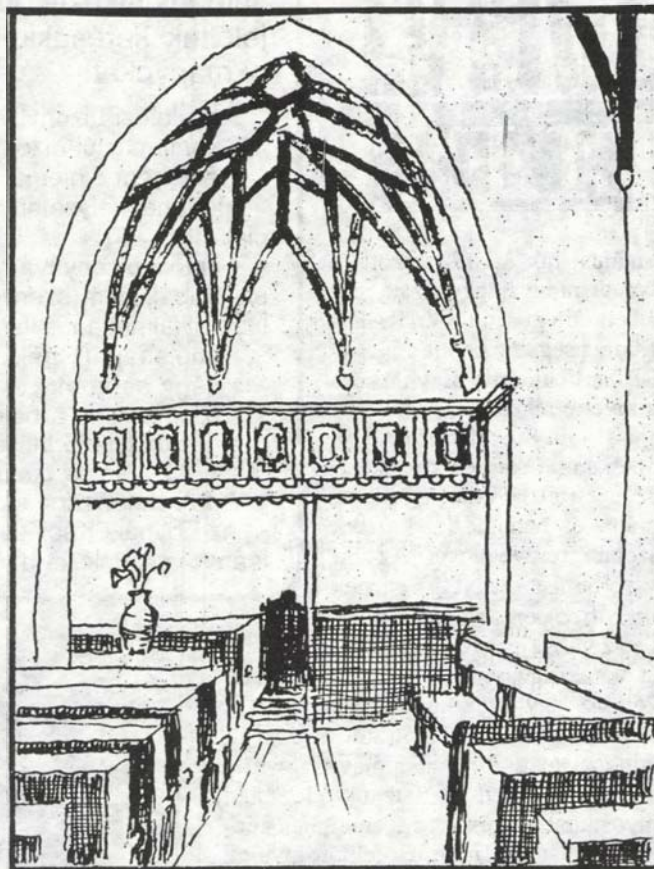
Minden akkor kezdődött, amikor az egyházközség gondnoka elmondta nekünk, hogy falunknak legnagyobb szüksége egy traktorra lenne. A földeket és állatokat visszaadták az embereknek, az elmúlt nyáron, a kollektív gazdaságok felszámolása folyamán, és a gépállományt kiárusították (főleg egynéhány „bennfentes“ között) a lakosság, akinek nagyon kevés pénze volt, nem tudta megfizetni a gépek használatát. Ahogy egyik öreg ember keserűen mondta: Szeretnék, hogy búzát és kukoricát termesszenek, hogy ne éhezzenek a következő télen, de nincs gépi felszerelés. Így hát nehéz és hiábavalónak tűnő munkába fognak. Aztán ha a föld nem hoz jövedelmet és nem tudják majd megfizetni az adókat, elveszik.

Gyűlésre hívtuk össze az egyházközség, Homoródjánosfalva híveit, hogy megbeszéljük, hogyan szerezhetünk traktort a tavaszi szántáshoz. Anikó, az egyházközség ideiglenes lelkésze, azt kérdezte: Miért ne tudnánk mi az egyházközségnek traktort vásárolni, amelyet szükség esetén az egész falu használhatna?!

Miért? Eddig ilyesmi nem volt; és ki ad rá nekünk pénzt és ki tartja majd karban? - szálltak a kérdések sűrűn és sebesen. De honnan vette ágyúit Gábor Áron 1848-ban? - kérdezte a lelkész és felelt is: Ő maga készítette. Nos, mi magunk fogunk pénzt szerezni a traktorra 1992-ben. Így hát felhívtuk telefonon a leányunkat, aki babagyárban dolgozik az Egyesült Államokban. Tudtuk, hogy abban a gyárban éppen romániai népi ruhás babák előállításával foglalkoznak. Együtt megállapítottuk, hogy milyen nagyszerű lenne, ha a babákat a mi jánosfalvi asszonyaink öltöztetnék fel. Leányunk két hónapra eljött hozzánk, hogy személyesen irányítsa asszonyainkat. Több mint 50 asszony ajánlotta fel segítségét, és több mint 120 román, magyar, székely és cigány népviseletű baba készült el, kézi varással, régi ruhadarabokat használva fel.

Leányunk ezeket kivitte Amerikába, és ezekért asszonyaink pénzt kaptak traktorvásárlásra.

A következő nehéz kérdés az volt, hogy milyen fajta traktor és hozzájáró gépek szükségesek, és hol van a legelőnyösebb vásárlási lehetőség. Az árak változtak. Újabb töprengések: a dollár lejbe való beváltási aránya a következő héten talán kedvezőbb lesz; melyik traktor a legjobb? Meglátogattuk a brassói és csíkszeredai traktorgyárat, érdeklődtünk, melyik az olcsóbb, melyik a kedvezőbb. Végül aztán a székelyudvrhelyi polgármester és egy mezőgazdasági-gépész szakember segítségével 1992. április 10-én Csíkszeredában megvet-tük a traktort, az ekét, a boronát - 6.200 dollárért (a dollárt a mezőgazdasági bankban váltottuk át 2.126.000 lejre az aznapi árfolyam szerint). Török Sándor, a mi traktor-szakértőnk és Timár Mózes gondnokunk hozták haza a faluba az új gépet, és a hozzátartozó felszereléseket. Mi előrementünk, hogy értesítsük a falubelieket. Április 10-e volt, éppen Virágvasárnap előtt 2 nappal, amikor a traktorunk „diadalmasan bevonult“ falunkba. Üdvözlétünkre a falu egész népe összegyűlt a templomban. Virágokkal fogadtak. Anikó, a lelkész, nagy napnak nevezte ezt, nem csupán részünkre, de mindazok számára, akik példánkat követni akarják. Férje, „Don lelkész“ Abra-

A homoródjánosfalvi unitárius templom belseje (épült a XV. században)

Id. Biró Gábor grafikája

hám Lincoln Gettysburg-ban elmondott beszédére hivatkozott, amikor ezeket mondotta: A traktor „a szeretet ajándéka, a néptől, a népnek, a népért“. Amikor a taps elhalt, a jelenlevők ajkán spontán felzengett a Székely Himnusz. Aztán, miután körbejárták és megtapogatták a traktorukat, lassan megkezdődött a virágvasárnapra való felkészülés.

A traktor, amelyet a babák ruháinak eladásából vettünk, hétfőn, „amikor felkel a nap“, megkezdte munkáját. Aratás lesz itt a nyáron, és kevesebb éhez a télen.

Kedves barátaim, ez a története annak, hogyan „húzták a babák az ekét“ Jánosfalván, 1992 tavaszán.

Dr. Donald Szánthó Harrington
Homoródjánosfalva

kis helyi szervezet tartozik hozzá. A helyi szervezetek munkáját a kantoni bizottságok hangolják össze, az országos szintű szövetségi bizottság pedig ezek fölött áll.

A szervezet munkájának legfőbb jellemzője az alulról építkezés, a helyi kezdeményezés. Gyakori a spontánul szerveződő szomszédai közösség, ahol egy-egy utca vagy kerület asszonyai fognak össze egymás segítésére, közösen oldva meg pl. a gyermekek felvigyázását, magányos öregek segítését, gondozását. Idős emberek telefonláncokat szerveznek, ellenőrizve, hogy nincs-e valamilyen baj, nem kell-e segíteni. Sok idős ember segíti a fiatalabbakat, szabadidejüket igyekeznek hasznosan felhasználni.

Meg kell azt is mondanunk, hogy Svájcban fejlett szociális szolgáltató-hálózat is van, melynek fizetett alkalmazottai komoly részt vállalnak a szociális problémák megoldásában, részben állami támogatással, de főleg segítőkész támogatók, szponzorok segítségével. Így pl. a „Pro senectute“ társaság ebédet hord ki az időseknek, segít a

beszerzésben, takarításban. A „Spitex“ szervezet a házi betegápolást igyekszik megoldani, mert ez amellet, hogy olcsóbb a nagyon drága kórházi kezelésnél, de lelkiileg is kedvezőbb hatású. Ezek a szolgáltatások nem ingyenesek, de mindenki jövedelme arányában köteles ezekért fizetni.

A munkában komoly részt vállalnak például a jezsuita világi rendben tevékenykedő nők, akik kint élnek az emberek között, szociális és pszichológiai munkát végeznek, foglalkoznak a külföldi vendégmunkásokkal, a börtönök lakóival, küzdenek a kábítószer ellen, szervezik a házi betegápolást, kórházakban nyújtanak lelki segítséget.

Ugyanakkor fő célkitűzéseik közt szerepel a vallási nevelés elősegítése a családban, házi istentiszteleteket szerveznek egy-egy körzet híveinek, amelyeket lelkész végez. Folyóiratot adnak ki Frau + Familie címen, melynek 300 ezer előfizetője van.

Természetesen ott sem problémamentes az élet, sok gondot okoz az új-szegénység, a munkanélküliség, amely elsősorban a nőket sújtja, akik

képzetlenek. Nagy probléma az egyre terjedő kábítószer-élvezés, főleg Zürich környékén. Megjelent a nőkereskedelem, és fejlődik a prostitúció, amely főleg a harmadik világból származó nőket sújtja. Sok nehézséget okoz a bevándorlók integrálódása a svájci társadalomban. De hát a svájci nők tudatában vannak, hogy problémáikat nekik maguknak kell megoldaniuk, épp úgy, mint a világ bármely pontján felmerülő kérdéseket a helybelieknek kell megoldaniuk.

Egymást megismerve, megismerjük egymás problémáit és egymás munkáját, munkamódszereit, s ha kellő nyitottsággal közeledünk egymáshoz, sokat tanulhatunk. Számunkra ez a találkozó azzal a tanulsággal szolgál: jó tudni, hogy nem vagyunk egyedül, hogy testvéreink vannak szerte a világban, ez erőt ad munkánkban, de saját problémáinkat magunknak kell megoldanunk, mindenkinek a maga helyén, a maga sajátos körülményei közt, a maga sajátos módszereivel kell építenie közösségünket, hogy emberibb legyen az életünk.

Zsakó Erzsébet

EGYHÁZI ÉLETT

A május hó 10-17 között a nagyváradi magyar egyházak rendezésében megtartott VARADINUM ünnepségsorozatból a Nagyvárad-Bihari Unitárius Egyházközösség is kivette részét.

Május 14-én du. 14 órakor egyházközösségünk Ökumenikus istentiszteletet tartott, római katolikus, református és baptista felekezetek lelkészeinek részvételével. Az ünnepi szertartást nagyt. Benedek Sándor köri esperes végezte, illetve a házigazda szerepét töltötte be, két oknál fogva: mivel hivatalos látogatáson volt az egyházak meghívása révén, s ezen kívül esperesi vizitációt tartott s így találkozott az istentisztelet alkalmával a gyülekezettel közgyűlésen is. Istentisztelet után igen nivós ünnepi műsor volt, amelyben képviseltette magát az ifjúság és felnőtt híveink néhány tagja.

A VARADINUM ünnepség alkalmából a helybeli magyar egyházak ALBUMOT adtak ki, melyben a mi egyházközösségünk temploma és rövid története is benne van. Az album egyik példányát egyházközösségünk vezetősége az Egyetemes Unitárius Egyháznak ajándékozta.

Egyházközösségünk és annak lelkésze az ünnepségsorozat előkészítésében és annak sikeres voltában a maga szerény keretei között vett részt. Meggyőződésünk az, hogy a Szent László szentéavatásának 800., valamint a város török uralom alóli felszabadulásának 300. évfordulója alkalmából tartott ünnepélyek olyan történelmi valóság még nyolcszáz év távlatában is, amely mindnyájunk számára örök biztatás mind a jelent, mind a jövőt illetően.

Atyafiságos tisztelettel:
Boda József lelkész

Felhívás

1992. szeptember 20-án Kolozsváron tartjuk az Unitárius Nők országos találkozóját, amelyre mindenkit szeretettel meghívunk! Ismételten kérjük az eddig még be nem jelentett nőszövetségeket, jelentkezzenek, hogy el tudjuk küldeni a konferencia anyagát. Ahol még nem alakult nőszövetség, onnan is szívesen látunk mindenkit!

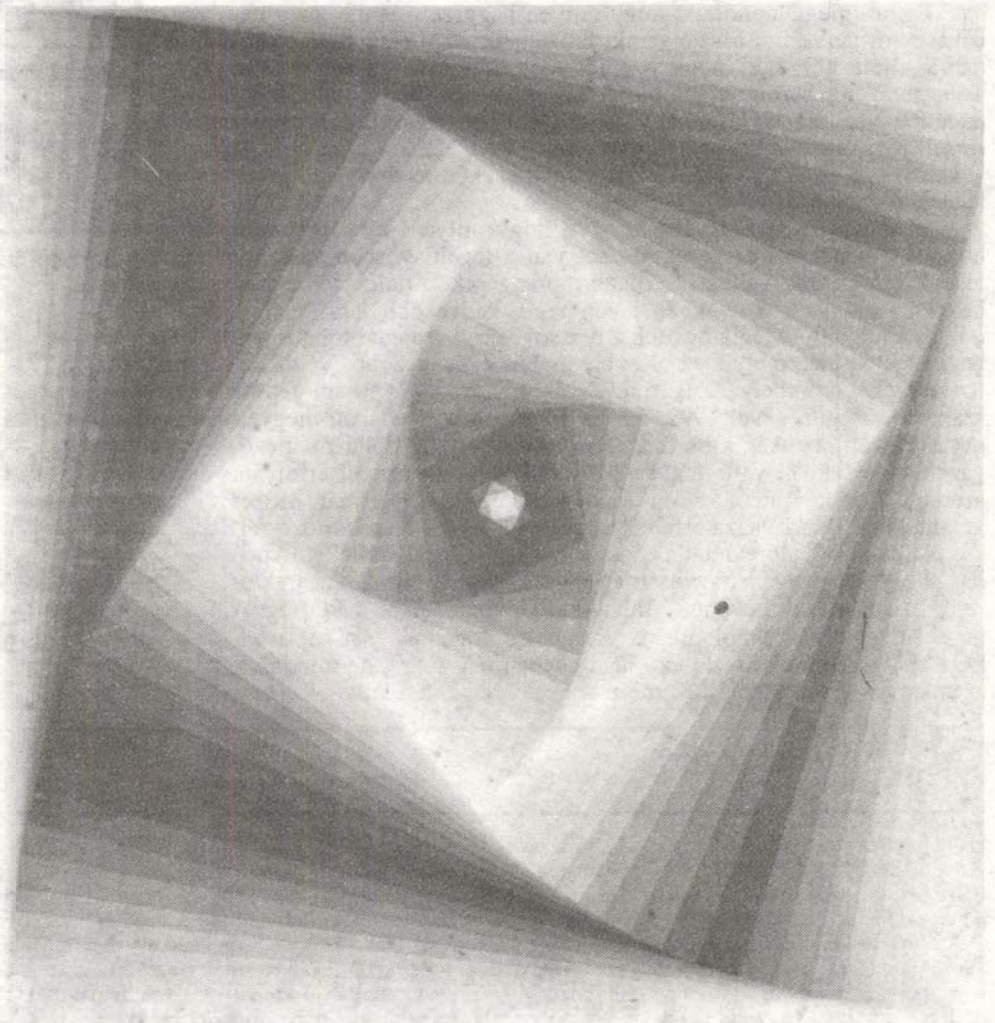
A konferenciát reggel 9-kor kezdjük az Unitárius Püspökség dísztermében. Kérjük, akik szállást igényelnek, legkésőbb szeptember 1-ig jelentsék be igényüket!

A KOLOZSVÁRI UNITÁRIUS NŐSZÖVETSÉG

Az Egyetemi Fokú Protestáns Teológiai Intézet az 1992/1993. tanévre felvételi vizsgáját 1992. szeptember 14-19 között tartja. A vizsgára való jelentkezés időpontja: 1992. szeptember 12, szombat, 13 óráig. A jelöltek kérésükkel személyesen jeletkezzenek, mellékelve a következő okmányokat:

- születési bizonyítvány (közjegyzőileg hitelesített másolat)
- konfirmációs bizonyítvány (a lakhelyi szerinti lelkészi hivataltól)
- érettségi diploma (eredeti)
- katonai helyzetet igazoló irat (Livret militar, Adeverință de recrutare, Adeverință specială)
- orvosi bizonyítvány (tartalmaznia kell, hogy a jelöltnek nincsenek hallási zavarai, beszédhibái, nem szenved elmebetegségben, és nincsenek olyan fogyatékosságai, amelyek alkalmatlanná tennék a lelkészi szolgálatra)
- önéletrajz (1 példány, kézírással)
- négy darab 4 x 6-os méretű fénykép
- elismervény a beiratkozási díj befizetéséről
- a lakhely szerinti lelkész ajánlása, amelyet közvetlenül a Püspöki Hivatalba kell postázni. Az ajánlás beküldési határideje augusztus 31.

A felvételi vizsga idejére megfelelő díj ellenében az Intézet lakást és étkezést biztosít. Az Egyházi Képviselő Tanács határozata alapján a következő iskolai évben 4 fiút és 2 leányt veszünk fel az I. évfolyamra.

Farkas Tibor: Kitárulkozás

Szőkefalván, 1992. április 12-én, virágvasárnapján, konfirmációs ünnepélyt tartottunk. Konfirmált BACSO SZABOLCS és PUSKÁS REKA. A nagy számban megjelent hívek és hozzátartozók szeretettel és meglepedéssel hallgatták a konfirmáló növendékek biznyságtételét. A vallásórára járó- és maradó növendékek részéről Besenyei Kinga Imola köszöntötte a konfirmálókat.

Az 1883. szeptember 30-án Ferencz József püspök által felszentelt templomban 1899-től (az új anyakönyv kezdési ideje) 61 alkalommal tartottak konfirmációt. Konfirmált 100 fiú és 127 leány, összesen 227. Konfirmáltak lelkészek voltak: Szabó Albert, Mátyus Gergely, Adorjáni Rudolf Károly és Nagy László.

A BIBLIA VILÁGA

Az égő csipkebokornál

Mózes a Sinai félsziget pusztáin legeltette apósa juhait. Eljutott egészen a Hóreb hegyéig. Ott megjelent neki az Úr. Ő maga először csak arra lett figyelmes, hogy egy csipkebokor lángol, de sosem hamvad el.

- Odamegyek, megnézem ezt a csodát! - gondolta magában. El is indult, s ekkor a bokor felől a nevét hallotta:

- Mózes!
- Én vagyok, Uram!
- Ne jöjj közelebb! Old le a sarudat a lábadról, mert szent az a hely, ahol állsz!

Mózes a földre borult: arcát is eltakarta félelmében. A hang folytatta:

- Megláttam népem nyomorúságát Egyiptomban. Meghallottam kiáltásukat, és ismerem fájalmukat. Most azért menj el, Mózes, elküldlek a fáraóhoz, vezesd ki népemet Egyiptomból, a tejjel és mézzel folyó földre!

Sokára szólt Mózes:

- Ki vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek és kihozzam Izráel fiait Egyiptomból?

- Bizony, én veled leszek! - hangzott a válasz.

- Ha majd elmegyek Izráel fiaihoz - folytatta Mózes - és elmondom nekik, hogy atyáitok Istene küldött engem hozzátok, s ők megkérdezik majd tőlem, hogy mi a neve, mit mondjak nekik?

- VAGYOK, aki VAGYOK. Mondd meg Izráel fiainak: a VAGYOK küldött engem hozzátok!

- És ha nem hisznek nekem és nem hallgatnak a szavamra?

- Mi van a kezekben? - kérdezte az Úr.

- Egy bot.

- Dobd le a földre!

Ledobta: a bot kígyóvá változott. Mózes elfutott előle.

- Nyújtsd ki a kezéd, ragadd meg a kígyót!

Ismét bottá lett a kezében.

- De, Uram, én nem vagyok a szavak embere. Nehéz ajkú, nehéz nyelv-

gyermekoldal

vű ember vagyok. Kérlek, küldj mást, akit küldeni tudsz!

Ekkor már haraggal hangzott az Úr válasza:

- Van egy testvéred Egyiptomban, Áron. Tudom, hogy ő jól tud beszélni. Beszélj vele és add szájába a szavakat, én pedig megtanítlak arra, mit cselekedjetek!

Visszatért Mózes apósához, Jetróhoz.

- Elmegyek Egyiptomba testvérimhez, hadd lássam: élnek-e még?

Jetró rábólintott:

- Menj békességgel!

Mózes útnak indult feleségével, két fiával.

Az Isten hegyénél, a Hórebnél szembejött vele valaki. Áron volt. Mert neki is szólt az Úr:

- Menj, indulj Mózes elé a pusztába!

Mózes ekkor elmondta Áronnak, amiket az Úr rábízott.

Együtt gyűjtötték össze Izráel véneit, Áron elmondta Isten minden szavát. A nép hitt az üzenetnek. Amikor meghallották és megértették, hogy az Úr meglátta minden nyomorúságukat, meghajoltak és leborultak Isten színe előtt.

Molnos Lajos

Akkor én, Alajos

Fanyalog Jóska:
savanyú a sóska!
Nyekereg Ákos:
csak laska kell, mákos!
Visibál Elemér:
megharap a kiséger!
Bömbölget Marika:
hova lett a karika?!Én pedig, Alajos,
mérgek vagyok, haragos.

Ejnye, te Jóska,
csípijen meg a sóska!
Ásítózó Ákos,
legyél folyton álmos!
Ijedős Elemér,
vigye fogad az egér!
Bömbölő Marika,
rúgjon meg a karika!
Én pedig, Alajos
legyek göte, tarajos!

Azt mondja Jóska:
finom a sóska!
Újong már Ákos:
cseppet sem álmos.
Nevetgél Elemér:
fél tőlem az egér!
Kacag már Marika:
megvan a karika!
Akkor hát én, Alajos,
igyanbizony, miért lennék
távolra is haragos?!

Hát Izsák s a hátizsák

Megy, bandukol! Hát Izsák,
hátán tömött hátizsák.
Izzad, szuszog Hát Izsák,
nevetgél a hátizsák.
Feldühödik Hát Izsák:
A nemjődat, hátizsák!
Oktondi tán Hát Izsák,
hogy nevetgél, hátizsák?!
Nesze neked, hátizsák! -
s földhöz csapta Hát Izsák.
Szétrepedt a hátizsák.
Fütyörészik Hát Izsák:
hátán üres hátizsák.

EGYHÁZI HÍREK

• Az Egyházi Képviselő tanács április 2-án tartotta I. évnegyedi rendes ülését. Az ülés tárgysorozata a megszokott adminisztratív és gazdasági jelentések és a bizottságok jegyzőkönyveinek megvitatásán kívül még szerepelt; a december 10-11-én tartott Egyházi Főtanács leiratai és határozatainak végrehajtása; előterjesztés egyházi kiadványaink újrainyomtatása és újak kiadása tárgyában; jelentés a március 19-22 között Budapesten tartott unitárius világtalálkozóról; a Gellérd Imre Alapítvány ismeretése; megbeszélésre került sor az üzlethelyiségek értékesítése és a külföldi adományok szétosztása tárgyában.

A II. évnegyedi rendes ülésre június 18-án került sor. A megszokott tárgysorozaton kívül megtárgyalásra kerültek a lelkésztovábbképző tanfolyammal kapcsolatos kérdések, a nőszövetség működési alapszabálytervezete, a július 10-13 között tartandó egyetemes ifjúsági konferencia, valamint a püspökök tanácsának tevékenységéről készített jelentés.

Az I. évnegyedi lelkészkeri értekezletet április 7 és 22 között tartották meg a Kolozsvár Irisz-telepi, székelyudvarhelyi, ádámosi, brassói és a székelykeresztúri egyházközségekben. A II. évnegyedi lelkészi értekezlet június 10-26 között voltak Bágyonban, Oklándon, Marosvásárhelyen, Alsórákoson és Siménfalván. Az értekezlet témái: Balázs Ferenc Az új ember vallása c. kézirat munkájának 1. és 2. fejezete, valamint Kászoni József a valláserkölcsei nevelés gyakorlati kérdéseiről tartott előadása.

• A központi Dávid Ferenc Egylet május 24-én és június 14-én tartott felolvasó-ülést. Májusban dr. Donald Szánthó Harrington ny. amerikai lelkész: A jellem általi üdvözülés; júniusban dr. Kovács Lajos püspök tartott előadást: Az élet könyve a Biblia címen. Az ülések színvonalát szép művészi műsor emelte.

• A kolozsvári Unitárius Ifjak Baráti Köre április 4-én húsvéti ünnepélyt tartott a kolozsvári belvárosi templomban.

• Teológiai hallgatónk húsvét és pünkösd alkalmával legációk szolgálatokat végeztek. Köszönetet mondunk legátust fogadó egyházközségeink híveinek.

• A Teológiai Intézetben a II. félévi vizsgákat május-június hónapokban tartották meg. Június 29-július 9 között került sor az V. évet végzett teológusok szakvizsgájára. Ebben az évben 3 teológus jelentkezett szakvizsgára: Ilkei Árpád, Nagy Attila és Szentgyörgyi Sándor.

A Teológiai Intézet évvizsgáját június 28-án tartották. Az évvizsga istentiszteleten dr. Kovács Lajos püspök prédikált, az Intézetben tartott évvizsga ünnepélyen Kovács István teológiai tanárunk tartott áhí-

matot. Dr. Szabó Árpád rektor jelentést terjesztett elő az 1991/1992. tanévről. A legjobb eredményt elért, a pályamunkákat készített és a versenyvizsgákat nyert hallgatók jutalmazása után, az V. éves hallgatók búcsúztak az Intézettől. Az ünnepség műsorát szavalt, orgonajáték és az énekkar szereplése tette változatossá.

• A lelkésztovábbképző tanfolyamot június 29-től tartják Kolozsváron. A tanfolyamon Ferencz Gábor torockói, Léta Sándor petrozsényi, Pap László bágyoni, Nagy Ödön várfalvi, Pálfi Árpád verespataki, Pál Ádám vadadi, Balázs Tamás szentháromsági, Nagy László székelyfalvi, Benedek Jakab csokfalvi, Farkas László korondi, Bíró József kadácsi, Török István medeséri, Kiss Domokos kénosi, Lakatos Gyula homoródkarácsonyfalvi, Kászoni K. József homoródszentmártoni, Andorkó Ferenc vargyasi, Kozma Albert bölöni és Szász Ferenc brassói lelkészek vesznek részt. A továbbképző alkalmával, június 5-én, a belvárosi templomban Kászoni K. József, az Irisztelepen Lakatos Gyula, a Monostoron Andorkó Ferenc tartott istentiszteletet.

A teológiai tanárok mellett mint vendégelőadó dr. Kozma Tamás, a budapesti egyházközség gondnoka vallásszociológiai és lélektani kérdésekről értekezett.

• Püspöki találkozót tartottak június 11-én Nagyváradon, amelyen a romániai magyar egyházak vezetői időszerű társadalmi és politikai kérdéseket tárgyaltak meg, különös tekintettel az oktatással kapcsolatos kérdésekre. (A Nyilatkozatot lapunkban teljes terjedelmében közöljük.)

• Tökés László Királyhágón-túli református püspök kezdeményezésére, a helyi RMDSZ rendezésében május 8-án a románok és magyarok megbékélésének jegyében nagyszabású népgyűlést tartottak Csíkszeredában. Egyházunk részéről jelen voltak: Jenei Dezső főgondnok, Andrási György, Mikó Lőrinc előadótanácsosok és Farkas Dénes főszámvevő, Kolcsár Sándor esperes. Dr. Szabó Árpád rektor egyházunk nevében beszédet mondott a naggyűlésen.

• Nagyváradon május 10-17 között nagyszabású ünnepségeket rendeztek Szent László király szentté avatásának 800. és Nagyvárad török iga alóli felszabadulásának 300. évfordulója alkalmából.

A záró ünnepségen egyházunkat Jenei Dezső főgondnok és Andrási György előadótanácsos képviselték.

• Mózes Árpádot, a Zsinatpresbiteri Evangélikus Egyház új püspökét június 24-én iktatták be Kolozsváron. A beiktatón egyházunkat dr. Kovács Lajos püspök és dr. Erdő János főjegyző képviselte.

• Péterfi Sándor lelkészt beiktatták a kissolymosi egyházközségünkben. Az ünnepélyes beiktatón jelen volt dr. Kovács Lajos püspök és a főtisztelendő asszony. A püspöki kinevezést Bárány József székelykeresztúri esperes olvasta fel, majd felkérte lelkészt, tartsa meg beköszöntő beszédét. Beiktató beszédet dr. Kovács Lajos, püspök mondott. A lelkészker nevében Botha Dénes fiatalfalvi lelkész mondott üdvözlőt. Az új lelkészt a csekefalvi és nagysolymosi testvérelekezetek és az egyházközség tagjai üdvözölték.

• Székely János kökösi lelkészt április 1-től áthelyezték az árkosi egyházközségbe; ünnepélyes beiktatását május 10-én tartották meg. A püspöki kinevezést Kotecz József egyházkeri jegyző olvasta fel, majd Gál Jenő esperes felkérte lelkészt, tartsa meg beköszöntő beszédét. Beiktató beszédet dr. Kovács Lajos püspök mondott.

• Órbókné Szent-Iványi Ilona lelkész nő beiktatóját tartották május 17-én a budapesti Nagy Ignác utcai egyházközségben. A beiktatón Bencze Márton főjegyző-püspökhelyettes megnyitó szavai után Kiss Mihály hódmezővásárhelyi lelkész olvasta fel a lelkészi kinevezést. Az új lelkész nő megtartotta beköszöntő beszédét, majd dr. Kovács Lajos püspök mondott beszédet. A lelkész nőt Bartók Béla főgondnok, Balási László fűzesgyarmati lelkész, Felhős Szabolcs beregi szorványgondnok, dr. Jakab Jenő pestszentlőrinczi, Kászoni K. József homoródszentmártoni lelkész, Farkas Dénes főszámvevő, Szabó Zoltán egyházi titkár és dr. Fabiny Tibor evangélikus teológiai tanár üdvözölték, majd Dinika Attila növendék szavalt. Az ünnepséget szeretetvendégség követte.

HALOTTAINK

Major Sándor nyugalmazott lelkész, életének 89. évében, május 1-én Kolozsváron elhunyt. 1904. március 18-án született Kolozsváron; teológiai tanulmányait 1926-ban végezte el a kolozsvári Unitárius Teológiai Akadémián. 10 évet Komjászegezen, 38 évet Haranglábban végzett lelkészi szolgálatot. Május 5-én temették a Házsongárdi temetőbe. A temetésen a lelkészi szolgálatot dr. Szabó Árpád rektor végezte, a sírnál Bálint B. Ferenc dicsfalvi lelkész végzett szolgálatot.

Halmágyi Pál nyugalmazott bethlenszentmiklósi lelkész 77 éves korában, július 1-én a dicsőszentmártoni kórházban elhunyt. 1915. március 6-án született Mészkon. 1935-ben érettségizett a kolozsvári Unitárius Gimnáziumban, s 1939-ben végezte el az Unitárius Teológiai Akadémiát. Rövid ideig Brassóban, majd Sínfalván volt segédlelkész. 1941-től 1986-ig, nyugalmabavonulásáig, a bethlenszentmiklósi egyházközség lelkésze volt. 1982-től-haláláig a Lelkész- és Énekvezérképítő Bizottság tagja. Július 3-án temették a bethlenszentmiklósi templomból az unitárius temetőbe. A temetésen a lelkészi szolgálatot Pálfi Dénes helybeli lelkész végezte. Az Egyetemes Egyház nevében Szabó Zoltán egyházi titkár, az egyházker nevében Benedek Sándor esperes, a testvérelekezetek nevében a helybeli református és ortodox lelkészek mondtak búcsúbeszédet, majd az énekkar énekszámokkal búcsúzott karmesterétől. A sírnál Fülöp Dezső mészki, Sebe Ferenc ny. előadótanácsos mint osztály- és évfolyamtárs és Sándor Bálint torockószentgyörgyi lelkész búcsúztak.

Emlékük legyen áldott!

Unitárius Közlöny. A Keresztény Magvető melléklete

Kiadja az Unitárius egyház

Szerkesztőbizottság: Molnos Lajos főszerkesztő,

dr. Szabó Árpád felelős szerkesztő, dr. Rezi Elek

Szerkesztőség és Kiadóhivatal: 3400 Kolozsvár,

December 22 sugárút, 9. szám

Postafiók: 24. tel: 11-52-71

Nyomdai előkészítés a kolozsvári Szabadság Kft. TEXTLINE rendezésén

Műhelyvezető: Szabó Gyula

Nyomtatva Kolozsváron az Ardeali Nyomdában

Igazgató: Ion Manole